

Projekt *Uczę historii i teraźniejszości* jest współfinansowany ze środków Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności w ramach programu *Szkoła uczy się*.

I.11 PAŃSTWO CZY PARAPAŃSTWO? PRZYPADK NADDNIESTRZA

I.11.1	Informacja dla nauczyciela	2
I.11.2	Przebieg zajęć.	3
I.11.3	Karta pracy ucznia.	4
I.11.4	Materiały pomocnicze.	8

KODY QR DO MATERIAŁÓW ŹRÓDŁOWYCH

Kod QR nr 0
Materiał pomocniczy

Kod QR nr 1
Kamil Całus, *Życie codzienne w państwie nieuznawanym* [Spotify]

Kod QR nr 2
Kamil Całus, *Życie codzienne w państwie nieuznawanym* [YouTube]

Kod QR nr 3
M. Menikszak, M. Domańska,
P. Żochowski, *Rosja ogłasza aneksję czterech regionów Ukrainy*,

Kod QR nr 4
dr hab. Izolda Bokszczanin-Gołaś,
Państwo – definicja, geneza, funkcje

ZESZYT WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

I.11 PAŃSTWO CZY PARAPĄSTWO? PRZYPADEK NADDNIESTRZA

I.11.1 INFORMACJA DLA NAUCZYCIELA

Zagadnienie szczegółowe _____	I.11
Temat _____	Państwo czy parapaństwo? Przypadek Naddniestrza.
Czas realizacji _____	🕒 25 min.
Czego się dowiem? _____	<ul style="list-style-type: none"> • Poznam definicję i cechy państwa. • Poznam pojęcia „parapaństwo” („quasi państwo”, „państwo nieuznawane”). • Dowiem się, jaka jest sytuacja geopolityczna Naddniestrza.
Dlaczego się tego uczyć? _____	<ul style="list-style-type: none"> • aby umieć określić różnice pomiędzy państwem a „parapaństwem”; • aby umieć wskazać na przykładach skutki istnienia parapaństwa dla jego obywateli (nieuznawania Naddniestrza); • aby zrozumieć, na czym polega polityka podsycania separatyzmów stosowana przez Rosję wobec Mołdawii* i czemu ona służy (szczególnie w kontekście trwającej wojny w Ukrainie, powstania pseudorepublik we wschodniej Ukrainie i ich bezprawnego włączenia do Federacji Rosyjskiej w wyniku sfałszowanych referendum).
Czynność poprzedzająca lekcję _____	<p>Poproś uczniów, aby posłuchali podcastu zrealizowanego przez Ośrodek Studiów Wschodnich: Kamil Całus, <i>Życie codzienne w państwie nieuznawanym</i>: Spotify (→ 📄 Kod QR nr 1), YouTube (→ 📄 Kod QR nr 2)</p> <p>https://open.spotify.com/episode/3oy6dOVCFcFyN94513Lp09</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=SquP-FODOTg&t=387s kod QR</p>
Praca domowa _____	Zadanie 3.

* Władze rosyjskie stosują obecnie metodę podsycania separatyzmów wobec państw niepodległych, będących w przeszłości republikami ZSRR (np. Gruzji, Mołdawii, Ukrainy). Metoda ta polega na inspirowaniu lokalnych dążeń prorosyjskich oraz ich wzmacnianiu, a także wspieraniu dążeń do ewentualnej autonomii lub oderwania się i połączenia z Rosją. Według rosyjskiej propagandy, władze rosyjskie i wojsko występują rzekomo „w obronie ludności rosyjskiej lub nastawionej prorosyjsko”, a zagrożonej przez działania władz tych państw, do rozbicia których zmierzają Rosjanie.

Kod QR nr 1.

Kod QR nr 2.

I.11.1 PRZEBIEG ZAJĘĆ

Aktywność zaplanowana na 25 min.

WSTĘP [🕒 5 min]

1. Wyjaśnij uczniom, że tematyka zajęć odnosi się do definicji i cech państwa. Odwołaj się do tabeli „Cechy państwa” znajdującej się w materiale pomocniczym (→ 📄 Kod QR nr 0). W razie potrzeby skorzystaj z informacji zawartych w filmie „Państwo – definicja, geneza, funkcje”. (→ 📄 Kod QR nr 4)
2. Wprowadź pojęcie „parapaństwa” i wyjaśnij, że cechy państwa będziecie omawiać na przykładzie Naddniestrza. W trakcie zajęć spróbujecie ustalić, których cech pochodzących z definicji państwa nie spełnia Naddniestrze.

ROZWINIĘCIE [🕒 18 min]

3. Wyświetl mapę (źródło 1) i poproś uczniów i uczennice o zlokalizowanie Naddniestrza oraz o podanie nazw państw sąsiadujących.
4. Podziel uczniów na sześć grup (A, B, C, D, E, F). Poproś ich, aby zapoznali się z materiałem pomocniczym „Cechy państwa” (→ 📄 Kod QR nr 0). Zadaniem każdej grupy jest uzupełnienie wskazanej rubryki w tabeli i udzielenie odpowiedzi, czy Naddniestrze spełnia lub nie daną cechę państwa i dlaczego.
5. Młodzież wykonuje to ćwiczenie opierając się na materiale pomocniczym oraz na informacjach z odsłuchanego przed lekcją podcastu. Po wykonaniu zadania reprezentanci/reprezentantki grup odczytują poszczególne odpowiedzi wraz z uzasadnieniem. Dopytaj pozostałe grupy, czy mają podobne zdanie. Na koniec poproś młodzież, aby podała przykłady sytuacji/komplikacji utrudniających życie w państwie nieuznanym, na przykładzie Naddniestrza (zadanie 2).

ZAKOŃCZENIE [🕒 2 min]

6. Na zakończenie wytłumacz uczniom i uczennicom, jakie znaczenie mają polecenia z zadania 3 (praca domowa). Jeśli dysponujesz czasem, możesz im polecić, aby wykonali zadanie 3 podczas lekcji.

Uwaga: Zadbaj o to, żeby na kolejnej lekcji podsumować pracę domową. Wskaż na podobną sytuację innych parapaństw znajdujących się na dawnym terytorium ZSRR: Abchazji i Osetii Południowej w Gruzji oraz Donieckiej i Ługańskiej Republiki Ludowej w Ukrainie. Rosja wcieliła je do swojego terytorium.

Podkreśl, że polityka tworzenia parapaństw na terenie dawnych republik radzieckich ma za zadanie przede wszystkim osłabić te kraje, które wbrew Rosji weszły na drogę samodzielności i zwróciły się w stronę Zachodu. Rosja dąży do wywierania nacisku na dawne republiki oraz odzyskania nad nimi kontroli poprzez umieszczenie w nich rosyjskich baz wojskowych, ale też w drodze federalizacji, czyli dołączania parapaństw jako podmiotów i odłączania ich od istniejących krajów.

Kod QR nr 0.

Kod QR nr 4.

I.11.3 KARTA PRACY UCZNIĄ

➔ Źródło 1. Mapa Naddniestrza

Na podstawie: https://ichef.bbci.co.uk/news/976/cpsprodpb/135F/production/_124295940_transnitria_locator_640_v3-2x-nc.png.
webp [dostęp:16.10.2022].

➔ Źródło 2. Ośrodek Studiów Wschodnich, Kamil Całus,
Życie codzienne w państwie nieuznanym,

<https://open.spotify.com/episode/3oy6dOVCFcFyN94513Lpo9>

[dostęp: 16.10.2022] (→ ■■ Kod QR nr 1)

<https://www.youtube.com/watch?v=SquP-FODOTg&t=387s>

[dostęp: 16.10.2022] (→ ■■ Kod QR nr 2)

Kod QR nr 1.

Kod QR nr 2.

ZADANIE 1

Praca w grupach. Na podstawie informacji zawartych w źródle 2, uzupełnijcie te rubryki tabeli, które zostały wskazane danej grupie.

Uwaga: Odpowiedzi powinny zawierać uzasadnienie ze wskazaniem, dlaczego Naddniestrze spełnia bądź nie spełnia danego kryterium.

A.	Cecha państwa: społeczny charakter	Czy Naddniestrze spełnia kryteria?
B.	Cecha państwa: terytorium	Czy Naddniestrze spełnia kryteria?
C.	Cecha państwa: władza państwowa	Czy Naddniestrze spełnia kryteria?
D.	Cecha państwa: przymusowość	Czy Naddniestrze spełnia kryteria?

E.	Cecha państwa: suwerenność	Czy Naddniestrze spełnia kryteria?
F.	Cecha państwa: aparat państwowy	Czy Naddniestrze spełnia kryteria?

ZADANIE 2

Podaj przykłady trudności bądź problemów wynikających z bycia obywatelem(lką) lub posiadania obywatelstwa nieuznawanego państwa (na przykładzie Naddniestrza).

ZADANIE 3. PRACA DOMOWA

Na podstawie informacji zawartych w źródle 2, odpowiedz na poniższe pytania.

- A. Wyjaśnij, jak rozumiesz fragment wypowiedzi:
„Naddniestrze jest elementem rosyjskiego arsenału politycznego. (...) Rosja jest zainteresowana włączeniem Naddniestrza w drodze federalizacji do Mołdawii; Naddniestrze miałyby być koniem trojańskim”.
- B. Czym różni się polityka stosowana przez Rosjan wobec Naddniestrza i Mołdawii od polityki stosowanej wobec Ukrainy i jej obwodów: donieckiego, ługańskiego, chersońskiego i zaporoskiego?

Uwaga: W razie potrzeby skorzystaj z informacji zawartych w publikacji Ośrodka Studiów Wschodnich M. Menikszak, M. Domańska, P. Żochowski, *Rosja ogłasza aneksję czterech regionów Ukrainy*, (→ Kod QR nr 3) <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2022-10-03/rosja-oglasza-aneksje-czterech-regionow-ukrainy> [dostęp: 16.10.2022]

DLA ZAINTERESOWANYCH

Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych UW, WOS w pigułce #14, dr hab. Izolda Bokszczanin-Gołaś, *Państwo – definicja, geneza, funkcje* [🕒 22:56 min]

(→ Kod QR nr 4)

<https://www.youtube.com/watch?v=7uQFp3D0aH0> [dostęp: 30.11.2022]

Kod QR nr 3.

Kod QR nr 4.

CECHA PAŃSTWA:

Spółeczny charakter	Grupa ludzi zamieszkujących dane terytorium. Osoby zamieszkujące państwo łączą więzi społeczne (poczucie przynależności do danego państwa, wspólne elementy kulturowe, wspólnota doświadczeń historycznych). Państwo jest również grupą formalną, ponieważ łączy grupę ludzi podporządkowanych określonej władzy państwowej.
Terytorium	<ul style="list-style-type: none"> • terytorium lądowe w określonych granicach uznawanych przez inne państwa w świetle prawa międzynarodowego, • przestrzeń powietrzna nad tym terytorium, • wody wewnętrzne, • wody przybrzeżne (morskie), • złoża podziemne, • jednostki pływające i latające należące do danego państwa (pokłady statków pod banderą danego państwa oraz samolotów znajdujących się na obcych/międzynarodowych wodach i w przestrzeni powietrznej), • przedstawicielstwa dyplomatyczne danego państwa na terytorium innych państw.
Władza państwowa	Istnienie ośrodka decyzyjnego wobec społeczeństwa zamieszkującego dane terytorium państwa w określonych granicach oraz posiadającego następujące cechy: <ul style="list-style-type: none"> • zdolność do wydawania i egzekwowania decyzji, • zdolność do stosowania środków przymusu (w tym użycia siły), • podmiotem władzy są organy władzy państwowej (np. prezydent, parlament, rząd), • legitymizacja władzy – uznawanie (akceptowanie) ośrodka władzy przez rządzonych będące warunkiem relacji nadrzędności – podporządkowania oraz skuteczności działania władzy państwowej (wyróżniamy legitymizację tradycyjną, charyzmatyczną i legalną).
Przymusowość	Przymusowość odnosi się do dwóch kategorii: <ul style="list-style-type: none"> • zdolności władzy do egzekwowania prawa poprzez stosowanie środków przymusu, • obywatelstwa (przynależności do państwa) będącej rezultatem decyzji władz państwowych (nadanie lub zrzeczenie się obywatelstwa nie jest skutkiem jednostronnej decyzji osoby zainteresowanej), • posiadanie obywatelstwa wiąże się z posiadaniem określonych praw i obowiązków.
Suwerenność	Niezależność władzy danego państwa od jakichkolwiek innych ośrodków władzy państwowej (zewnętrznych lub wewnętrznych). <ul style="list-style-type: none"> • Niezależność zewnętrzna dotyczy relacji międzynarodowych czy zdolności wchodzenia w relacje z innymi państwami i organizacjami międzynarodowymi. W przypadku przynależności do organizacji międzynarodowych, państwa członkowskie dobrowolnie zrzekają się części swoich uprawnień na rzecz organizacji, do której wstępują (np. Unia Europejska). Tego rodzaju sytuacji nie traktuje się jak utraty suwerenności, będącej rezultatem zewnętrznej presji innego państwa (np. podporządkowanie władz PRL władzom ZSRR w Moskwie). • Niezależność wewnętrzna dotyczy relacji między władzą państwową a organizacjami funkcjonującymi wewnątrz państwa, takimi jak partie polityczne, związki wyznaniowe, związki zawodowe, organizacje paramilitarne itp.
Aparat państwowy	Istnienie tworzących strukturę organów władzy państwowej, które można podzielić według następujących kryteriów: <ul style="list-style-type: none"> • centralnych/lokalnych (np. rząd/województwo), • jednoosobowych/kolegialnych (np. prezydent/parlament), • prawodawczych/administracyjnych/sądowniczych/kontrolnych (np. Sejm/rząd/Trybunał Konstytucyjny/Najwyższa Izba Kontroli), • wybieranych/nominowanych/dziedzicznych/losowanych.

Na podstawie: P. Leszczyński, T. Snarski, Vademecum. Wiedza o społeczeństwie, Wydawnictwo Pedagogiczne OPERON, s. 29–30.